

TMMOB
BİRKİŞİLİK ALANINDA YAŞANAN
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ RAPORU

NİSAN 2019

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Selanik Cad. No:19/1 Yenişehir 06650 ANKARA
Tel: (312) 418 12 75 · Faks: (312) 417 48 24
www.tmmob.org.tr · tmmob@tmmob.org.tr
facebook.com/tmmob1954
twitter.com/TMMOB1954

BASKI

Patika Ajans Mat. Rek. Org. Tic. Ltd. Őti.
Adakale Sokak 4/B Kızılay/ANKARA
Tel: (312) 431 22 11 · Sertifika No: 32796

BASKI TARİHİ

NİSAN 2019

SUNUŞ

Belirli uzmanlık alanlarına ilişkin özel ya da teknik bilgi gerektiren konularda mesleki bilgi, birikim ve deneyimleri ışığında görüşüne başvurulmuş tarafsız kişiler “bilirkişi” olarak adlandırılır. Mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı gibi insanların toplumsal yaşamını konu edinen uzmanlık alanlarında bilirkişilik önemli bir sorumluluk taşımaktadır.

1980’li yıllardan itibaren ülkemizde uygulanan neoliberal politikalara paralel olarak yaşanan mesleki ve hukuki yozlaşmanın, hukukumuzda önemli bir yeri olan bilirkişilik müessesesinin güvenilirliğini tehdit eder boyutlara getirmesi, Birliğimizin bu alanda sistematik çalışmalar yapmasını ihtiyaç haline getirmiştir. Bu doğrultuda 2004 yılında gerçekleştirilen TMMOB 38. Genel Kurulu’nda Bilirkişilik alanının evrensel geçerliliği olan bilimsel ve etik ilkeler doğrultusunda düzenlenmesi kararı alınmıştır. Bu karar uyarınca yürütülen çalışmalar sonucunda 2005 yılında TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliği yayınlanmıştır.

Ülkemizde bilirkişiliğin kendine ait bir yasal çerçeve kazanması ise çok daha yakın bir zamanda olmuştur. 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu 24 Kasım 2016 tarihinde, yasanın uygulama ilkelerine ilişkin Bilirkişilik Uygulama Yönetmeliği ise 03.06.2017 tarihinde de Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Elinizde bulunan bu çalışma Bilirkişilik alanına ilişkin TMMOB’nin yürüttüğü çalışmalar sonucunda biriktirdiği değerler ve bilgiler ışığında, Türkiye’deki mevzuatın ve uygulamanın taşıdığı sorunlara yönelik çözüm önerilerini içermektedir. Bu sorunların önemli bir kısmının kaynağı, Bilirkişilik Kanunu’nun ruhuna işleyen kar odaklı zihniyettir. Bilirkişiliğin kamusal ve tarafsız niteliğine zarar veren bu anlayış, uygulamada da pek çok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu sorunlar, meslek alanlarımıza ilişkin konularda gerçek anlamda bilimsel ve teknik incelemelerin yapılmasını engellediği gibi, adil yargılamayı da olumsuz etkilemektedir.

Birliğimize bağlı 24 Odamızın kendi uzmanlık alanlarındaki bilirkişilik çalışmaları sırasında tespit ettikleri sorunlar ve çözüm önerilerini içeren bu çalışmanın, bilirkişilik müessesesinin daha sağlıklı bir yapıya ve işleyişe kavuşturulması için katkı vereceğine inanıyoruz. Bu çalışmayı hazırlayan TMMOB Bilirkişilik Çalışma Grubumuza teşekkürü borç biliyoruz.

Emin KORAMAZ

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

TMMOB BİLİRKİŞİLİK ALANINDA YAŞANAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

24 Kasım 2016 tarihinde 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu, 03.06.2017 tarihinde de Bilirkişilik Uygulama Yönetmeliği Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bilirkişilik Kanunu ve Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesiyle bilirkişilik alanında köklü değişiklikler yaşanmış ve bilirkişiliğe kabul şartları yeniden değerlendirilmiştir.

Mühendis, mimar ve şehir plancılarının yargı alanında veya Odalarında uzmanlığa dayalı olarak yapacakları Bilirkişilik faaliyetleri için başvurular ve aranılan kriterler aşağıdaki gibi düzenlenmiştir;

- Yargı alanında yapılacak bilirkişilik faaliyetlerinde bundan böyle bütün müracaatlar Bilirkişilik Bölge Kurullarına yapılacaktır.
- Mühendis, mimar ve şehir plancılarına yargı alanında yapacakları bütün bilirkişilik faaliyetleri için Bilirkişilik Temel Eğitimi alma zorunluluğu getirilmiştir.
- Mühendis, mimar ve şehir plancılarının “Uzmanlık Alanlarında” en az 5 yıl fiili olarak çalışmış olmaları ve bu durumun belgelenmeleri (Oda/şube tarafından) gerekmektedir.
- Bilirkişilik Yönetmeliğinde, TMMOB ve bağlı odaları da bilirkişilik temel eğitimi verebilecek kurum ve kuruluşlar olarak yetkilendirilmiştir.

BİLİRKİŞİLİK YASASI VE BİLİRKİŞİLİK YÖNETMELİĞİNDE BİLİRKİŞİLİĞE BAŞVURU ŞARTLARI

6754 sayılı Bilirkişilik Kanununda Bilirkişiliğe kabul şartları şu şekilde tanımlanmıştır;

MADDE 10- (1) Bilirkişilik faaliyetinde bulunacak gerçek kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp,

rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamak.

b) Daha önce kendi isteği dışında bilirkişilik sicilinden çıkarılmamış olmak.

c) Disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da sanat icrasından veya mesleki faaliyetten geçici ya da sürekli olarak yasaklanmamış olmak.

ç) Başka bir bölge kurulunun listesine kayıtlı olmamak.

d) Bilirkişilik temel eğitimini tamamlamak.

e) Bilirkişilik yapacağı uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmış olmak ya da daha fazla çalışma süresi belirlenmiş ise bu süre kadar fiilen çalışmış olmak.

f) Meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmak.

g) Bilirkişilik temel ve alt uzmanlık alanlarına göre belirlenen yeterlilik koşullarını taşımak.

(2) Özel hukuk tüzel kişilerinin bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişiler bakımından da birinci fıkradaki şartlar aranır ve düzenlenen raporlarda bu kişilerin adı ve soyadı ile imzası bulunur.

(3) Daha önce yaptığı başvurusu mesleki olarak yeterli nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle reddedilenler, bir yıl geçmedikçe yeniden bilirkişilik yapmak için başvuruda bulunamazlar.

(4) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendirmediği takdirde, bilirkişilik siciline ve listesine kaydedilemez.”

Aynı şekilde; Bilirkişilik Yönetmeliğinin *“Bilirkişiliğe Başvuru ve Sicile Kayıt”* başlıklı beşinci bölümünde Bilirkişiliğe başvuru ve kabul şartları:

(1) Bilirkişilik başvurusunda bulunacak gerçek kişilerde aşağıdaki nitelikler aranır:

a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamak,

b) Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak,

c) Daha önce kendi isteği dışında sicilden ve listeden çıkarılmamış veya bilirkişilik yapmaktan yasaklanmamış olmak,

ç) Disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da sanat icrasından veya mesleki faaliyetten geçici ya da sürekli olarak yasaklanmamış olmak,

d) Başka bir bölge kurulunun listesine kayıtlı olmamak,

e) Bilirkişilik temel eğitimini başarıyla tamamlamak,

f) Bilirkişilik yapacağı uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmış olmak ya da Daire Başkanlığınca daha fazla çalışma süresi belirlenmiş ise bu süre kadar fiilen çalışmış olmak,

g) Meslek mensubu olarak görev yapabilmek için ilgili mevzuat gereği aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, meslekî yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi, ustalık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmak,

h) Daire Başkanlığının bilirkişilik temel ve alt uzmanlık alanlarına göre belirlediği yeterlilik koşullarını taşımak,

(2) Özel hukuk tüzel kişilerinde birinci fıkradaki şartları taşıyan ve sicile kayıtlı gerçek kişilerin istihdam edilmesi gerekir Daha önce yaptığı başvurusu,

meslekî olarak yeterli nitelikte bulunmadığı gerekçesiyle reddedilenler, bir yıl geçmedikçe yeniden bilirkişilik yapmak için başvuruda bulunamazlar.

(3) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendirmediği takdirde, sicile ve listeye kaydedilemez.

(4) Sermaye Piyasası Kanununa göre yetkilendirilen gayrimenkul değerlendirme uzmanları ile taşınmaz geliştirme konusunda yüksek lisans veya doktora yapmış uzmanlar için, Kamulaştırma Kanununun 15 inci maddesi gereğince sadece kamulaştırma alt uzmanlık alanında görev yapmak kaydıyla, bilirkişiliğe kabul şartları bakımından fiilen beş yıl görev yapma şartı aranmaz." olarak tanımlanmıştır.

TMMOB iç mevzuatına göre; 6754 sayılı Kanunda ve Bilirkişilik Yönetmeliğinde tanımlanan bu şartların yanı sıra mühendis, mimar ve şehir plancısı bilirkişilerin 05.05.2005 tarihli resmi gazetede yayınlanan ve yürürlükte olan TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliğinde tanımlanan koşulları da taşıyor olması gerekmektedir.

TMMOB BİLİRKİŞİLİK YÖNETMELİĞİNE GÖRE BİLİRKİŞİLERDE ARANAN KOŞULLAR

TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliğine göre mühendis, mimar ve şehir plancısı unvanlı bilirkişilerde aranan koşullar;

- a)** T.C. Vatandaşı,
- b)** Medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip,
- c)** TMMOB'ne bağlı Odalara üye,
- d)** En az üç yıllık (kanun 5 yıl öngörüyor) mesleki deneyim ve Oda üyeliği geçmişine sahip,
- e)** Disiplin cezası almamış,
- f)** Basit ve nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, emniyeti suiistimal ve hileli iflas gibi yüz kızartıcı veya şeref ve haysiyeti kırıcı suçtan veya resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma suçundan hüküm giymemiş,

g) Odalarca düzenlenen Bilirkişi Meslek İçi Eğitim Seminerini başarıyla tamamlayarak Bilirkişi Yetki Belgesi almış, olarak düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere; Bilirkişilik mevzuatı çıkmadan önce de TMMOB ve bağlı Odaları **uzmanı oldukları konuda Oda ve Kamulaştırma bilirkişiliği yapmak isteyen üyelerine bilirkişilik eğitimini ön koşul** olarak getirmiştir.

KANUN ÖNCESİ TMMOB'DE BİLİRKİŞİLİK ÇALIŞMALARI

TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliği, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ve Bilirkişilik Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe girmeden çok önce 05.05.2005 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TMMOB ve bağlı Odalar, bilirkişilik çalışmalarının koşullarını bu yönetmelik kapsamında belirlemiştir. Aynı zamanda 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 15. maddesine dayanılarak 24/11/2006 tarihli ve 26356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kamulaştırma Davalarında Bilirkişi Olarak Görev Yapacakların Nitelikleri ve Çalışma Esaslarına ilişkin Yönetmelik" in 11. maddesi gereğince, meslek içi eğitim kursları, bilirkişilik yetki belgesinin verilmesi, yenilenmesi, iptali ve sicillerin tutulmasında uyulacak usul ve esasları düzenleyen "Kamulaştırma Davalarında Bilirkişi Olarak Görev Yapacak Mühendis, Mimar ve Şehir Plancılarının Nitelikleri, Belgelendirilmesi ve Çalışma Koşullarına ilişkin Usul ve Esasları" 10.02.2007 tarihli TMMOB Yönetim Kurulu Toplantısında alınan 239 No 'lu kararla yürürlüğe girmiştir.

Bu süreçte TMMOB ve bağlı Odalarınca bilirkişi olmak isteyen mimar, mühendis ve şehir plancıları için hukukçulardan da destek alınarak eğitimler düzenlenmiş ve bilirkişiler için rapor formatları hazırlanmıştır. Bilirkişilerin seçiminde, eğitim şartı aranmış ve konusunda uzmanlığa önem verilmiştir. Özellikle 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 15. maddesi gereği kamulaştırma davalarında görev yapacak bilirkişilere yönelik kamulaştırma eğitimi ön şart olarak görülmüş ve kamulaştırma eğitim sertifikası olmayan hiç bir kişi Kamulaştırma Bilirkişi listesine alınmamıştır.

Ayrıca TMMOB ve bağlı Odalar tarafından Çalıştay, Sempozyum, Panel, Forum vb. etkinlikler yapılmış Bilirkişiliğin yargı alanındaki önemi, uygulamadaki sorunlar ve çözüm önerileri tespit edilerek ilgili kurumlara iletmiştir.

BİLİRKİŞİLİK KANUNU ve BİLİRKİŞİLİK YÖNETMELİĞİ ÜZERİNE TMMOB GÖRÜŞÜ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği 2017 yılında 6754 sayılı Yasa ve Uygulama Yönetmeliğine ilişkin görüşlerini kamuoyu ile paylaşmıştır. Açıklama şu şekildedir:

6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu 24 Kasım 2016 tarihli ve 29898 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bilirkişilik kanunu hakkında görüşümüz oluşturmuş ve her ortamda Bilirkişilik Kanunu ile getirilmek istenen düzenlemede; Bilirkişilik müracaat sisteminde günümüz uygulamasında; yargı alanında bilirkişilik yapmak üzere 4 ayrı müracaat şekli yeniden düzenlenmiş ve tek bir müracaat şekline dönüşmüştür. Müracaatların tek bir standart getirilmesi olumlu bir adım olarak görüldüğü ancak buna karşın:

- Bilirkişilik müessesesi Bilirkişilik tanımına aykırı olarak merkezi idare tarafından düzenlendiği, bu yaklaşımın kanaatimizce doğru bir tercih olmadığı,
- Bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için kurumsal bir yapı oluşturulurken bilirkişilik ruhuna aykırı olarak Bağımsız bilirkişilerin Adalet Bakanlığı bünyesinde ve siyasi iradenin şemsiyesi altında girdiği,
- Bilirkişilik uzmanlık alanlarının en iyi şekilde meslek örgütlerince belirleneceği ve bu uzmanlık alanlarına göre meslek örgütlerince hazırlanıp bakanlığa iletilen listeler kullanılması gerektiği,
- Bilirkişi tanımında; Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvuru alan gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi denilmek suretiyle “Özel Hukuk Tüzel kişilerine” bilirkişilik yapma yolu açıldığı, Yasayla bir kamu hizmeti olarak belirlenen bilirkişiliğin, tüzel kişilere açılarak bilirkişiliğin ticari kuruluşlara açılması yanlış olacağı ve bu durumda bilirkişilerin özgür, bağımsız ve tarafsız rapor yazma olanağı ortadan kaldıracağı, Bilirkişilik hizmetinin ticarileştirildiği,
- Kamu Yararı öncelikli 2942 sayılı özel bir kanunla kurulan ve çalışmasına devam eden kamulaştırma işlemleri, bilirkişilik alanında en az sorunlu alan olarak görülürken bu düzenleme ile bir kaosa sürükleneceği,

- Kamulaştırma Kanunu 15. Maddesi iptal edildiği, bu maddenin iptali ile TMMOB tarafından hazırlanan liste hazırlama işi ortadan kaldırıldığı, buna karşılık Kamulaştırma Hukuk davalarında bir uzmanlık alanı olarak tanımlandığı,
- Ayrıca Ceza ve Hukuk davalarında yer alan ve sayısal olarak yargı alanında Kamulaştırma bilirkişisinden çok fazla olan Teknik Bilirkişileri denetlenmesi ve uzmanlık eğitimlerinin verilmesi, sertifikaya bağlanması hem TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliği hem de Bilirkişilik Kanununda yer alan 10. Maddenin(f) fıkrası gereği TMMOB ve Odalarınca yerine getirilmesi önemli bulunduğu,
- Bilirkişiliğe Kabul şartlarında ;” Meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmak” maddesi Meslek Odalarının kendi iç mevzuatına göre Bilirkişilik hizmetinin gerçek sahibinin yapmasının önünü açacağı,
- Aynı konuda bir kez rapor alınması esası getirildiği, bunun uygulama nasıl olacağı,
- Bilirkişi, raporunda uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamayacağı ve hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamayacağı,(uygulamada bu maddenin halen var olduğu görülmekte.
- Hukuk öğrenimi görmüş kişilerin, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilmeyeceği anlatılmaya çalışılmıştır.

6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu; bilirkişilik sistemini Adalet Bakanlığı bünyesinde kurgulamış, bilirkişilerin belirlenmesinden, bilirkişilere uygulanacak yaptırımlara kadar her bir aşamayı Kamu inisiyatifine bırakmıştır. Bu yapılanma ile yargının devre dışı bırakılmasının doğru bir yaklaşım olmadığı ve işlerliği bulunmayan bu yapının sağlıklı olarak yürütülemeyeceği açıktır.

Uzmanlık, mesleki tecrübe ve mesleki yeterlilik vb. gibi unsurlar dikkate alınarak bilirkişilerin seçimi meslek örgütleri tarafından yapılmalıdır ve Adalet Komisyonlarının etkin biçimde işlerliği sağlanmalıdır.

Kanun'da Özel Hukuk Tüzel Kişilerine bilirkişilik hakkı tanındığı görülmektedir. Oysaki bilirkişilik, konu ile ilgili uzmanlığa sahip gerçek kişilerce yapılabilecek bir görevdir. Gerçek kişilerce bilirkişilik görevi bireysel olarak yapılır, sorumluluk alınır, gerçek verilere dayalı rapor hazırlanır ve görev tamamlanır. Tüzel kişilere görev verilmesi bilirkişiliğin ticari bir yapıya dönüştürülmesi anlamını taşımaktadır. Bilirkişiliğin ticari oluşumlar içerisinde yer alması en basit biçimiyle tarafsızlık ilkesine gölge düşürecektir.

6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun Anayasa'ya Aykırılığı Sorunu

Yargılama sürecinde özel veya teknik bilgisi ile hakime/ yargıca yardımcı olan bilirkişinin; hiçbir etki altında kalmadan, objektif olarak bilgi, görgü ve görüşünü mahkemeye sunması ve bu açıkladığı görüşünün usul hukuku bakımından ve niteliği yönünden takdiri deliller arasında sayılan bir delil olduğu bilmesi gerekir. Bilirkişilerin tarafsızlığı, sadece tarafların etki ve baskısından uzak olmayı değil, aynı zamanda yürütme ve yargının görüş ve telkinlerinden bağımsız düşünebilmesini de gerektirir.

Bilirkişinin; konunun gerçekten uzmanı ve hakim tarafsız bir danışmanı olarak görevi gereği doğruluktan ayrılmayan, bilgisini hiçbir etki altında kalmadan olduğu gibi yansıtan ve bu arada görevi nedeniyle taraflardan hiçbir menfaat sağlamayan ve beklemeyen bir ahlaki olgunluk, tutarlılık ve dürüstlük içinde olması beklenir.

Bilirkişilik meslek değildir, meslekten söz edilebilmesi için, özel bilgiye ihtiyaç gösteren ve öğrenilen bir sanatın, az veya çok sürekli bir biçimde icra ediliyor olması gerekir. Bilirkişilik ise, bu nitelikleri taşımaz. Bilirkişilik tamamen arızı veya tesadüfi olarak gerçekleştirilen bir faaliyet konumundadır; sürekli biçimde olunamaz.

Kanun ve yönetmelikte, sistematik çerçeve esas alınarak, bütünü üzerinde bir değerlendirme yapıldığında, bilirkişiliğin bir meslek olarak benimsendiği ve bu düşünceden çıkışla, bilirkişiliğin kurumsal yapılandırılmasıyla ilgili üstelik de idari teşkilat içinde ve denetiminde özel hükümler sevk edildiği görülmektedir. Oysa bilirkişilik müessesesinin niteliği ve özelliği gereği özel hukuk nitelikli "oda" ve "odalar birliği" ya da kamu hukuku nitelikli "bölge kurulu" ve "üst kurul" şeklinde bir yapılandırmaya uygun değildir.

Uzmanlık, bilimsel yeterlilik ve mesleki performans hususunda karar verme, resmi kimliği bulunan üst bir yapının ve onun uzantılarının aracılığıyla değil; ancak o alanda ehil olan ve bir meslek örgütü şeklinde kuruluğu gerçekleştirilmiş bulunan birimler aracılığıyla sağlanabilir. Doğası gereği bu husus, resmi kimliği bulunan bir üst kurulun karar verebileceği konular arasında yer almaz.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında özetlenecek olursa bilirkişinin hâkim gibi tarafsızlığı ve bağımsızlığının esas olduğu, hakim in idarenin denetimi ve gözetimindeki bir müesseseden bilirkişiye başvurmasının, idari yargıda davanın taraflarından birinin de idare olduğu düşünöldüğünde, düzenlemenin mahkemelerin ve hakimlerin bağımsızlığına ilişkin Anayasanın 138. Maddesine, Türkiye Cumhuriyetinin bir hukuk devleti olduğuna ilişkin 2. Maddesine aykırı olduğu görölmektedir.

Anayasa Mahkemesi'nin 22.10.2010 tarih ve 27737 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 03.06.2010 tarih ve E:2009/69, K:2010/79 sayılı kararıyla da Yüksek Sağlık şurasına bilirkişilik görevi veren ve mahkeme ve hakimlerin bu Kuruldan görüş almasını zorunlu kılan 1219 sayılı Tababet ve şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 75. maddesi mahkemelerin bağımsızlığı ve adil yargılama ilkeleriyle bağdaşmadığı gerekçesiyle iptal edilmiştir.

Anayasa'nın "kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları" nı düzenleyen 135. maddesi hükümleri ve bu maddeye dayalı yasal düzenlemeler ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca yürürlüğe konulan meslek disiplini, meslek kuralları ve bilirkişilik müessesesine ilişkin düzenleyici işlemler dikkate alındığında kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görev, yetki, hak ve düzenlemelerini yok sayan, bertaraf eden, bu Kanun'un Anayasa'nın 135. maddesine de aykırı olduğu açıktır.

Son olarak, bilirkişi adalet hizmetlerinin ifasına ya da işleyişine, uzman kimliğiyle katkı sağlayan, işlevsel konumu dikkate alınarak hakimlerin bilmedikleri konularda doğru karar vermelerinde yardımcı olan bilirkişinin bir kamu görevlisi konumunda olduğu göröldüğünden, bilirkişilik görevinin bir kamu görevi, bilirkişinin de görev itibariyle kamu görevlisi olduğu belirtilmek suretiyle icra yetkisinin Türk vatandaşlarına hasredilmesi gerekirken, Kanun'un 12/b maddesindeki bilirkişi sicilinde Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının bulunacağına ilişkin hüküm dışında açık bir düzenleme bulunmadığından

kanımızca Kanun, Anayasa'nın kamu hizmetlerine girme hakkını düzenleyen 70. maddesine de aykırıdır.

Bu gün gelinen noktada; 24 Kasım 2016 tarihli ve 29898 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6754 Sayılı Bilirkişilik Kanununun "Geçiş hükümleri" başlığı altındaki Geçici 1. Maddesi;

- (1) Bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç bir ay içinde Danışma Kurulu ve bölge kurullarının üyeleri ilgili kurum veya kurullar tarafından seçilir ve Daire Başkanlığına bildirilir.
- (2) Danışma Kurulunun ilk toplantı tarihi, üyelerin üç yıllık görev süresinin başlangıcı olarak kabul edilir.
- (3) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç altı ay içinde yürürlüğe konulur ve bu yönetmeliklerin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde bilirkişilik sicili ve listeleri oluşturulur.
- (4) Bilirkişilik sicili ve listelerinin oluşturulmasını müteakip bu sicil ve listelere uygun bilirkişi görevlendirilmesini sağlamak amacıyla Bakanlık tarafından bir ilan yapılır. Bu ilan yapıncaya kadar mevcut bilirkişi listelerine göre bilirkişi görevlendirilmesine devam olunur ve bu bilirkişiler görevlerini tamamlar" şeklinde düzenlenmiştir.

Bu maddeden hareketle:

- 1- Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilirkişilik Daire başkanlığı kurulmuştur. Bilirkişilik Daire Başkanlığı; bilirkişilik hizmetlerine ilişkin temel ve alt uzmanlık alanlarını, bilirkişilerin niteliklerini, hazırlanacak rapor standartlarını, bilirkişilik temel eğitimine ilişkin usul ve esasları, eğitim verecek kurumların niteliklerini, bilirkişilik temel eğitiminden muaf tutulacaklara ilişkin usul ve esasları, bilirkişi olarak hizmet verecek özel hukuk tüzel kişilerinin ve bu tüzel kişilik bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişilerin taşınması gereken nitelikleri belirleyecektir.
- 2- 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununun 4 üncü maddesinin yedinci fıkrası hükmü uyarınca Bilirkişilik Danışma Kurulu oluşturulmuştur.

3- 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununun 7nci maddesi uyarınca bilirkişilik bölge kurulları görevlerine başlamıştır. Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Samsun illerinde Bilirkişilik Bölge Kurulları kurulmuştur. Bilirkişilik Bölge Kurulları; bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçmek, özel hukuk tüzel kişilerinin bilirkişilik faaliyetinde bulunmalarına izin vermek, izinlerini iptal etmek, bilirkişiliğe ilişkin faaliyet ve raporlarını denetleyecektir.

Kanunun bu eksen içerisinde uygulanması, bilirkişilerin seçimi, eğitimi, görevlerinin belirlenmesi eksikliklere ve tartışmalara açık olacaktır. Tanımlanmış bu görevlerin birçoğu zaten meslek odalarında yapılmaktadır, bu nedenle aynı konuda farklı kurumların ayrı ayrı işlem yapması yerine, mevcut uygulamanın geçerliğini kabul edip, gerektiğinde daha da geliştirerek kullanıma açılmasını sağlamak ve yeni kurulan birimlerin çalışma alanları ise Bilirkişiliğinin saygınlığını artırıcı eylemlerine kaydırılmalıdır.

TMMOB'nin kamuoyu ile paylaştığı çekinceli olduğumuz birçok konu bugün için de geçerliğini korumaktadır ve maalesef düzeltilmesi yönünde bir çaba da görülmemektedir. Yasa ve Yönetmeliğin uygulama sürecinde TMMOB'nin bu açıklamasında yer alan;

- *“Bilirkişinin, raporunda uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamayacağı ve hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamayacağı”* yönündeki hükmün önemi verilen teorik eğitimlerde yeterince anlatılamamış ve kâğıt üzerinde kalmıştır.
- *“Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilmeyeceği”* konusu ise Bilirkişilik Daire Başkanlığının genelgesi ile delinmiştir.

Uygulamanın daha çok başında olunması nedeniyle, sorunların zaman içinde çözüleceği düşünülmektedir. Uzmanlık alanları gibi bazı konular gereksinimlere bağlı olarak kendini hep yenileyecektir. Ancak öncelikle, yargıçların ve Bölge Kurulunda görev alanların Yasayla getirilen yeni sistemle ilgili olarak hizmet içi eğitime tabi tutulmaları ve bilgilendirilmeleri çok önemlidir.

6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu'nun geçici 1. maddesi; “Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikler, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren

en geç altı ay içinde yürürlüğe konular ve bu yönetmeliklerin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde bilirkişilik sicili ve listeleri oluşturulur.” şeklinde düzenlenmiş olup bu kapsamda hazırlanan ve görüş istenen Bilirkişilik Yönetmeliği Taslağı hakkında TMMOB ve bağlı Odaları tarafından oluşturulan görüş Adalet Bakanlığı’na iletilmiştir.

Ancak Bilirkişilik Yönetmeliği 03.06.2017 tarihinde eleştiri ve uyarılarımızın büyük çoğunluğu dikkate alınmaksızın, Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Önerilerimiz arasında yer alan;

- ✓ Meslektaşlarımızın yargı alanında veya Odasında Bilirkişilik faaliyeti için yapacakları başvurularda aranılan kriterler yeniden değerlendirilmiştir.
- ✓ Meslektaşlarımızın Adalet Bakanlığı ve TMMOB tarafından tanımlanan “Uzmanlık Alanlarında” en az 5 yıl fiili olarak çalışmış olması ve bu durumun kayıtlı olduğu Oda/şube tarafından belgelenmesi şartı ana kriter olarak Yönetmelikte yer almıştır.
- ✓ Uzmanlık alanları tespitine ilişkin Adalet Bakanlığı, Bilirkişilik Dairesi Başkanlığı ile ortak çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda mühendis, mimar ve şehir plancılarının uzmanlık alanları öncelikle lisans eğitimi alınan mesleğin temel uzmanlık alanları olarak değerlendirilmiş ve meslek disiplinlerinin ortak uzmanlık alanı belirlenmiştir.

Bilirkişiliğe esas temel, alt ve ortak uzmanlık alanlarının belirlenmesi konusunun disiplinlerin mesleki gelişimine bağlı olarak sürekli geliştirilmesi beklenmektedir.

6754 SAYILI BİLİRKİŞİLİK KANUNU VE BİLİRKİŞİLİK YÖNETMELİĞİ İLE ORTAYA ÇIKAN YENİ DURUMLAR

Adalet Bakanlığınca hazırlanarak yürürlüğe giren 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu’nun amaç maddesinde kanunun bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı oluşturulması amacıyla hazırlandığı ifade edilmektedir.

Bu kapsamda 2018 yılı bilirkişi listelerinin oluşturulması için; kanunda tanımlanan “bilirkişilerin nitelikleri ve uzmanlık alanları” Bilirkişilik Daire Başkanlığınca

yayınlanan bir genelgeyle açıklanmıştır. Bu genelgede TMMOB'nin bağlı Odaların uzmanlık alanları ve meslek disiplinlerinin ortak uzmanlık alanlarına ilişkin Bakanlığa ilemiş olduğu bilgiler tam olarak kullanılmamış ve temel uzmanlık alanları ile uygulama alanları karıştırılmıştır. Yine genelge ile Temel Bilirkişilik Eğitimi verecek kurum ve kuruluşlar tanımlanmış ve müracaat eden kurum ve kuruluşlar yetkilendirilmiştir.

6754 sayılı Yasa'dan önce yargı alanında bilirkişilik başvuruları dört farklı yere müracaat şeklinde yapılmaktaydı. Yasa ile bilirkişilik müracaatlarının kabulü ve değerlendirilmesi Yasa kapsamında Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Sakarya ve Samsun illerinde oluşturulan 11 Bilirkişilik Bölge Kurulu tarafından yapılmaktadır. 2018 yılında şahsen müracaat ve 2019 yılında UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden yapılan bilirkişilik başvurularında Bilirkişilik Bölge Kurallarının yetersiz kadrosu, alt yapılarının tam olarak hazırlanamaması ve müracaatların uygulanabilir bir takvime bağlanmaması nedeniyle çalışmaların sağlıklı bir şekilde yürütülemediği, müracaat sırasında ve belge inceleme sürecinde bazı gerekli belgelere bakmakla yetinildiği izlenmiştir.

Bilirkişilik Bölge Kurulları, bilirkişiliğe kabule ve bilirkişilerin sicile ve listeye kaydedilmesine karar vermenin yanı sıra, temel ve alt uzmanlık alanlarına göre bilirkişilik listelerini oluşturmak, bilirkişilerin sicil ve listeden çıkarılmasına karar vermek, bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçmekle de görevli kılınmıştır.

Tamamı hâkimler ve savcılardan oluşan Bilirkişilik Bölge Kurullarında meslek odaları dolayısıyla TMMOB temsil edilmemektedir. Meslek odalarının bu kurullarda yer almaması mesleki deneyim ve yeterliliğe ilişkin değerlendirmelerin eksik yapılmasına neden olmaktadır. Nitekim 2018 ve 2019 yılı bilirkişilik başvuruları sonrası pek çok üyemizden uzmanlık alanlarının belirlenmesinde liyakat esasına yeterince özen gösterilmediği yönünde geri bildirimler alınmıştır.

Bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için kurumsal bir yapı oluşturulmuştur. Buna karşılık; Bilirkişilik mevzuatının yürürlük tarihinden önce bağımsız olan listeye alınması, sicillerinin tutulması ve performanslarının değerlendirilmesi ve listeden

ıkarılması işleri Adalet Bakanlığı bünyesinde oluşturulan bölge kurullarına verilmek suretiyle bilirkişilerin bağımsızlığı ortadan kaldırılmış, bilirkişilik hizmeti siyasi iradenin kapsama alanına girmiştir.

Yasa ile bilirkişi tanımı “özm uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulan gerçek veya özel hukuk tüzel kişiisi” şeklinde düzenlenerek özel hukuk tüzel kişilerine bilirkişilik yapma yolu açılmıştır. Her ne kadar Yönetmelikte “zel hukuk tüzel kişiisi” olarak tanımlanan tüzel kişilikte çalışanlara bilirkişi olma ve listede yer alma şartı getirilmiş ise de bilirkişilik hizmeti ticarileştirilmiştir.

Yasa, zel hukuk tüzelkişilerinin ilgi alanı, nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi görevini Bilirkişilik Daire Başkanlığına vermiştir. Ancak bu konuda henüz değerlendirme yapabileceğimiz bir çalışma ortaya konulmamıştır.

“Temel eğitim” başlığı altında; Kanunda yer alan esaslar ve Bakanlık tarafından belirlenen ilkeler çerçevesinde bilirkişilik faaliyetinden önce bütün bilirkişilerin eğitim alması zorunlu hale getirilmiş ve sertifikasyona bağlanmıştır. Bütün bilirkişilerin temel bilirkişilik eğitimi alma zorunluluğunun getirilmesi tarafımızca da olumlu bulunmaktadır. Daha öncede ifade edildiği üzere, TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliği 2005 yılında yürürlüğe girmiş ve o tarihten günümüze kadar Oda yelerinin bilirkişilik hizmeti verebilmeleri için uzmanlık ve eğitimi şartı ön koşul olmuştur. O günden Kanunun yürürlüğe girdiği günden bugüne kadar TMMOB ve bağlı Odalar yelerine bilirkişilik eğitimi vermiştir ve halen de vermeye devam etmektedir.

6754 sayılı Yasada temel bilirkişilik eğitimlerinin nasıl yapılacağı konusu Yönetmeliğe bırakılmıştır. Yönetmelikte ise temel bilirkişilik eğitiminin ana hatları tanımlanmış, tüm teknik detaylar Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayımlanan genelgelerle çözülmüştür. Başlangıçta eğitim kurumu olarak yetkilendirilen kurumlar tarafından hazırlanacak ortak bir format üzerinden bir değerlendirme sınavı yapılması ngrlmş ancak daha sona eğitim kurgusundan çıkarılmıştır.

Yasada Daire Başkanlığının görevleri; Bilirkişilik alanında uzmanlıkları tespit etmek, etik ilkeleri belirlemek, temel eğitimin usul ve esasları belirlemek,

Bilirkişilerin denetimine ve performansına ilişkin usul ve esasları belirlemek, özel hukuk tüzel kişilerinin ve bu tüzel kişilik bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişilerin taşınması gereken nitelikleri belirlemek, bilirkişilik sicilini ve listesini tutmak, vb. olarak tanımlanmıştır. Ancak oluşturulan Daire Başkanlığı dar kadrosu ile tanımlı tüm bu iş ve işlemlere ilişkin çalışmaları istenilen düzeyde gerçekleştirememiştir. Öte yandan oldukça kapsamlı olan bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bilirkişilik alanı siyasi irade tarafından Daire Başkanlığı üzerinden yeniden düzenlenmektedir.

Yasa ile 18 kurum temsilcisinin yer aldığı bir Bilirkişilik Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Yasa gereği Danışma Kurulu yılda iki kez toplantıya çağrılmaktadır. TMMOB ve diğer meslek örgütlerinin birer kişi temsil edildiği Danışma Kurulu, atfedilen görevler bakımından sembolik ve işlevsellikten uzaktır. Zira Kurulun görevleri “öneride bulunmakla” sınırlandırılmış ve içi boşaltılmış durumdadır. Tüm kararların ve işlerin sekretarya görevini yüklenen Adalet Bakanlığı bünyesindeki Daire Başkanlığı tarafından yapılması öngörülmüştür.

Yasa gereği *“Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorun açıkça belirtilmeden ve inceleme yaptırılacak konunun kapsamı ile sınırları açıkça gösterilmeden bilirkişi görevlendirilmesi yapılamaz.”* Ancak uygulamada; yargıçların halen sorunu yeterince açık tanımlamadıkları ve bilirkişilerinse halen birçok dosyada genel inceleme yaptıkları izlenmiştir.

Yine Yasa gereği aynı konuda bir kez rapor alınması esastır. Bu hüküm mahkeme işlemlerinin hızlandırılması açısından oldukça önemlidir. Ancak bu hükmün sağlıklı işletilebilmesi için düzenlenen raporların kalitesinin yükselmesi gerekmektedir. Henüz tam olarak uzmanlıklar ve uzman bilirkişiler devreye girmediği için, kanun koyucunun bu temennisi yeterince uygulanamamakta ve alışılmış eski düzene devam edilmektedir.

Yasada *“Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz”* hükmü getirilmiştir. Bu hüküm ilk müracaatların değerlendirilmesinde dikkate alınmış ise de daha sonra Bilirkişilik Daire Başkanlığının 9 Mart 2018 Tarihli başvurulara ilişkin duyurusu ile *“Ek.2-Bilirkişilerde Aranacak Nitelikler”* bölümü ile ortadan kaldırılmış ve hukuk eğitimi alan kişiler de bilirkişi olmuştur.

Yasada; *“Meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmak”* bilirkişiliğe kabul şartları arasında sayılmıştır. Bu maddeye göre TMMOB Bilirkişilik Yönetmeliği çerçevesinde bilirkişilik eğitimleri vermek, sertifika düzenlemek ve uzmanlık alanlarını tanımlamak gerekmektedir. Ancak yapılan bilirkişilik müracaatlarında *“meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartlara haiz olmak”* maddesine göre meslek odalarınca tanımlanan şartların adaylar tarafından yerine getirilip getirilmediği hususu Bilirkişilik Bölge Kurulları tarafından değerlendirmeye alınmamış, eksik inceleme yapılarak göz ardı edilmiştir. Bu nedenle iç mevzuatımıza göre bilirkişilik vasıfları taşımayan birçok üyemiz 2018 ve 2019 yılı bilirkişilik listelerinde yer almıştır.

Bilirkişilik Kanunu yürürlüğe girene kadar 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun değiştirilen maddelerinde *“Kamulaştırma bedelinin tespiti esasları”* başlıklı 11. Maddesinde *Kıymet Takdir Komisyonunun görevleri arasında sayılan; “Cins ve nevini, Yüzölçümünü, Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsurlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini, Varsa vergi beyanını, Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini, Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın kamulaştırma tarihindeki mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini, Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini, Yapılarda, (...) (2) resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını ve yıpranma payını, Bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri, esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun, gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit etme”* çalışmaları uygulamada; TMMOB ve bağlı odaları tarafından sorunsuz yürütülmekteyken,6754 sayılı Yasadan sonra kamulaştırma davalarında ve değer tespiti çalışmalarında kaos yaşanmakta ve kanundaki değerlemeye esas kriterlerin yanlış yorumlanması sonucu değer tespitinde kamu önceliği yitirilmekte, hak kayıpları oluşmaktadır.

- Yeni düzenlemede; TMMOB tarafından hazırlanan ve valilikler tarafından onaylanan seçilmiş uzman kişilerin listelerde yer aldığı kişiler tarafından

yürütülen kamulaştırma bilirkişileri listesi ortadan kaldırılmış, buna karşılık kamulaştırma davaları uygulamada, hukuk davalarında bir uzmanlık alanı haline gelmiştir. Öte yandan 6754 sayılı Yasa ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa eklenen “Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerlendirme standartlarına uygun” ifadesi bilirkişiler tarafından farklı yorumlanmış, kamulaştırmanın temelini oluşturan değerlendirme tarihine göre değer biçme ve Kamulaştırma Kanununda tanımlı diğer değerlendirme kıstasları yerine SPK değerlendirme standartları çerçevesinde günümüz şartlarına göre değer biçildiği görülmüştür. Bu uygulama kamulaştırmanın ruhuna ve kamu yararına aykırıdır.

6754 sayılı Yasa kapsamında verilecek bilirkişilik hizmetlerinin niteliğinin artması, etik değerlere uygun olarak yerine getirilmesi için, ceza ve hukuk davalarında görev üstlenen ve sayıca Kamulaştırma bilirkişilerinden çok daha fazla olan teknik bilirkişilerin denetlenmesi, eğitimlerinin verilmesi ve sertifikaya bağlanması gibi işlerin TMMOB ve bağlı Odaları tarafından yerine getirilmesi oldukça önemli bir hale gelmiştir. Bu bağlamda Bilirkişilik Bölge Kurullarının, başvurularda aranacak belgeler arasında yer alan “Odalardan alınan belgelerin” usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediğine bakmaları önemlidir. 2018 yılı başvurularında müracaat formu eki olarak istenen belgelerin temininde ve ne istenildiğinin tam olarak anlaşılması hususunda bazı sorunlar yaşanmış, 2019 yılı başvurularında bu sorunların bazılarının aşıldığı izlenmiştir. Teknik bilirkişiler ile ilgili tüm çalışmalarda Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve Bölge Kurulları ile TMMOB’nin birlikte çalışması sorunların daha hızlı çözümünü sağlayacaktır.

BİLİRKİŞİLİK TEMEL EĞİTİMİ VE KURGUSU

Bilirkişilik Uygulama Yönetmeliğinin 33.1 maddesine göre TMMOB ve bağlı Odaları Bilirkişilik Temel Eğitimi verebilecek kuruluşlar arasında yer almıştır. TMMOB’ye bağlı 20 Oda Bilirkişilik Temel Eğitimi vermek üzere Bakanlık tarafından yetkilendirilmiş durumdadır.

“*Bilirkişilik Temel Eğitimi*” alma koşulu adli ve idari yargı alanında yürütülecek her türlü bilirkişilik faaliyetini ve TMMOB’ye bağlı Odaların mühendis, mimar ve şehir plancısı bilirkişilerinin tamamını kapsamaktadır.

Bilirkişilik temel eğitimi, Bilirkişilik Yönetmeliğinin 30. maddesinde tanımlanmıştır. Bu maddeye göre Bilirkişilik Temel Eğitimi, beş yıllık meslekî kıdem kazanmış kişiler tarafından alınan ve bilirkişilik faaliyetinin yürütülmesi ile ilgili temel, teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimidir.

Bilirkişilik Temel eğitimi; on sekiz saati teorik ve altı saati uygulamalı olmak üzere en az yirmi dört ders saatinden oluşur.

Teorik eğitim; yargılama hukukunun genel ilkeleri, bilirkişilik mevzuat hükümleri, bilirkişinin taşıması gereken nitelikler, bilirkişinin yetkileri ve yükümlülükleri, uyması gereken temel ve etik ilkeler, ispat faaliyeti ve bilirkişi incelemesinin usul ve esasları, teknik konu-hukuki konu ayırımına ilişkin usul ve esaslar ile rapor yazım usul ve tekniğini kapsamaktadır.

Uygulama eğitimi; Bilirkişi Bilgi Sisteminin kullanılması, katılımcıların bireysel veya heyet hâlinde sistematik teknikleri kullanma becerilerini geliştirmelerini sağlayacak örnek bir olaya ilişkin bilirkişi raporu düzenleme ile uygulama gözetimi faaliyetlerini kapsamaktadır.

Yönetmelikte Bilirkişiler için zorunlu olan eğitimin ana çerçevesi “Temel eğitime katılmak zorunludur. Eğitim kuruluşlarınca, katılımcıların derslere devam durumunu gösteren çizelge düzenlenir ve derslerin 1/12'sine devam etmeyenlerin eğitim programıyla ilişiği kesilir.

Bilirkişilere, bilirkişilik eğitim izni verilen kuruluşlarca teorik ve uygulamalı, toplam altı saatten az olmamak üzere üç yılda bir defa yenileme eğitimi verilir. Bilirkişiler yenileme eğitimine sicile kaydedildiği tarihten itibaren üçüncü yılın içinde katılmak zorundadır. Yenileme eğitimine katılmayan bilirkişiler bu eğitimi almadıkça yeniden bilirkişilik yapmak için başvuruda bulunamaz.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bilirkişilik temel eğitimleri; eğitim veren kuruluşlarca iyi organize edilmiştir. Burada sorun daha ziyade eğitimin içeriğindedir.

Toplamda 24 saat olan Bilirkişilik Temel eğitimleri 18 saat teorik eğitim 6 saat uygulama eğitimi olarak kurgulanmıştır. Teorik eğitim tanımlanan zamana göre çok, uygulama eğitimi ise tanımlanan zamana göre azdır. Bu durum gerek eğitimciler tarafından gerekse eğitimi alan kişiler tarafından sorun olarak dile

getirilmiştir. Eğitim kurgusunun talepler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Teorik eğitim ve uygulama eğitiminin süreleri içeriklerine bağlı olarak yeniden düzenlenmelidir.

Ayrıca 126 sayılı genelge ile teorik eğitimin “en az doktora ve üzeri akademik unvana sahip” hukukçular tarafından verilmesinin esas kabul edilmesi ve bu niteliklere sahip yeterli sayıda hukukçu bulunmaması bu alanda bir pazarın oluşmasına neden olmuştur. Birliğimiz 126 sayılı “Bilirkişilik Temel Eğitiminin Usul ve Esasları” konulu genelgenin(2) numaralı fıkrasında yer alan “YÖK tarafından kabul edilen en az doktora ve üzeri akademik unvana sahip” ibaresinin iptali talebiyle dava açmış olup Danıştay tarafından söz konusu hükmün yürütmesi durdurulmuştur.

2017 yılında Birliğimize bağlı 20 Odamız Bilirkişilik Temel Eğitim izni almış ve eğitim vermeye başlamışlardır. 2018 yılında Birliğimize bağlı 17 Odamızın 9 Oda Merkezinde, 123 Şubesinde ve 28 temsilciliğinde olmak üzere toplam 48 ilimizde 251 adet Bilirkişilik Temel Eğitimi açılmış, 4379 katılımcıya Bilirkişilik Temel Eğitimi verilmiştir.

UZMANLIK ALANLARINDA VERİLEN EĞİTİMLER VE BELGELENDİRME

Odalarımız bilirkişilik eğitimlerini; temel bilirkişilik eğitimi ve meslek içi bilirkişilik eğitimi olmak üzere iki farklı eğitim olarak gerçekleştirmektedir.

Meslek İçi Bilirkişilik Eğitimleri; Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan Uzmanlık /Alt Uzmanlık alanları tebliği çerçevesinde; Odalar tarafından düzenlenen, süresi ve sayısı Odalar tarafından belirlenen eğitimlerdir.

İç mevzuatımız gereği temel uzmanlıklara ilişkin Meslek İçi Bilirkişilik Eğitimleri TMMOB Belgelendirme Yönetmeliği çerçevesinde yapılmaktadır. TMMOB Meslek İçi Eğitim ve Belgelendirme Yönetmeliğinin amaç maddesi “Ülke ve toplum yararları doğrultusunda meslek alanları ile ilgili denetimin yapılabilmesi, yetkili üyelerin tanımlanması, üyelerin mesleki ve bilimsel çalışmalarına yaptıkları işlere ve tamamlayıcı eğitimlerine dayanan uzmanlıklarının Odalarca belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerektiğinde yetkili üyelerin kamuoyuna önerilmesinin sağlanmasıdır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Yönetmeliğe göre uzmanlık konuları ile ilgili belge aşağıdaki esaslara göre verilir:

- a) Oda tarafından belirlenen uzmanlık konuları ve belge alma koşullarını sağlayan ya da bu koşulları yerine getirecek üyelere ilgili uzmanlık konusunda belge verilir.
- b) Belge alma koşulları her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere Oda tarafından belirlenir. Gerekli durumlarda Oda Yönetim Kurulu, belge alma koşullarını değiştirebilir. Bu durumda üyelerin kazanılmış hakları göz önünde bulundurulur.
- c) Belge sahibi, belgenin kullanımında Oda'nın alacağı kararlara uymak zorundadır.
- d) Belge ücretleri Oda Yönetim Kurulu tarafından belirlenir.
- e) Oda Yönetim Kurulu hakkında herhangi bir nedenle soruşturma açılan belge sahibinin belgesini kullanmayı, soruşturma sonuçlanıncaya kadar geçici olarak durdurabilir.
- f) Belgenin iptalinde Disiplin Kurulu Yönetmeliklerindeki esaslar geçerlidir.
- g) Oda merkezinde her uzmanlık konusu için ayrı olmak üzere belge sicil dosyası açılarak mühendislerin/mimarların sicilleri tutulur, onaylar işlenir.
- h) Oda'ca belirlenen ve TMMOB Yönetim Kurulunca onaylanan her uzmanlık konusu için Oda'ca belge alma koşulları belirlenir.

Odalar tarafından Bilirkişi uzmanlık belgesi verilmesinde öncelikli aranacak koşullar şunlardır:

- a) Başvuru yapılan yıldan geriye dönük en az 5 yıllık Oda üyesi olmak ve üyelik borcu bulunmamak,
- b) TMMOB Yüksek Onur Kurulu tarafından onaylanmış ve TMMOB Disiplin Yönetmeliği Ek Madde-1 hükümlerine göre herhangi bir disiplin cezası bulunmamak.
- c) Başvuru yapılan uzmanlık / alt Uzmanlık alanlarında en az 5 yıllık mesleki deneyime sahip olmak,

- d) TMMOB'ye bağlı Odalarca dzenlenen Temel Bilirkişilik Eğitimini tamamlayarak sertifika almış olmak,
- e) Odalar tarafından belirlenen Uzmanlık ve Alt Uzmanlık Alanlarına ilişkin Bilirkişilik eğitim ücretini yatırmış olmak,

Odalar tarafından dzenlenen meslek içi eğitimlerde öncelik Oda üyelerindedir.

Bilirkişilik alanında TMMOB üyelerine verilecek meslek içi bilirkişilik eğitimleri ve belgelendirmelere ilişkin bugün için gelinen noktada, her bir Odamız üyelerine yönelik olarak bilirkişilik meslek içi eğitimleri dzenleme ve uzmanlık belgesi verme yeterliliğine sahiptir. Bu bağlamda birđok Odamızda belgelendirme çalışmaları yapılmaktadır. Ancak meslektaşlarımızın farklı eğitim kurumlarından da bu belgeleri edinme hakları bulunmaktadır. Mesleğimize ait temel uzmanlık alanlarına ilişkin yeterli belgesinin Odalarımızca verilmesi mesleğimizin niteliğinin korunmasına da yarar sağlayacaktır.

TMMOB'NİN BİLİRKİŞİLİK UZMANLIK ALANLARI BELGELENDİRME SÜRECİNE YAKLAŐIMI

Bilirkişilik alanında yaşanan köklü değişimin geğiş döneminde mühendis, mimar ve Şehir Plancıları için "Uzmanlık Belgesi" verilmesi işlemlerini yapmak üzere Odalarda "Uzmanlık Belgesi Kurulu"nun oluşturulması önemlidir. Bu dönem, birđok Odamızda benzeri çalışmalar yürütölmüştür.

Öte yandan TMMOB bünyesinde bir eğitim koordinasyon merkezi kurulması; TMMOB çatısı altında bulunan Odaların eğitim yerlerinin ve mekânlarının belirlenmesi, eğitimlerin özenle örgütlenmesi, Bilirkişilik Temel Eğitimi ve Uzmanlık eğitimlerinin daha programlı gerđekleřtirilmesi, ve ölke genelinde tüm illere yayılması, bilirkişilik uzmanlık alanlarının belgelendirilmesi gibi konuların disipline edilmesini sağlayacaktır.

Burada önemli olan husus Bilirkişilik Bölge Kurullarınca başvuruların değerlendirilmesi sırasında, Odalarımız tarafından verilen bilirkişilik meslek içi eğitimlerinin ve uzmanlık belgelerinin, bilirkişilerin liyakatlerinin değerlendirilmesine esas öncelikli aranacak belgeler arasında olmasıdır. Ancak

ilk uygulamalarda başvuru sahiplerinden Odalarımızdan alınan uzmanlık belgeleri istenmemiştir.

Belgelendirme; 5 ana başlık altında değerlendirme yapılarak uzmanlık belgesi verilmelidir. Bu başlıklar:

- ✓ Mesleki Deneyim
- ✓ Mesleki Faaliyet
- ✓ Meslek İçi Eğitim
- ✓ Mesleki Etkinlik
- ✓ Akademik Çalışma

Odalar/ Şubeler tarafından Bilirkişi uzmanlık belgesi verilmesinde öncelikli aranacak koşulları şunlardır:

- a) Başvuru yapılan yıldan geriye dönük en az 5 yıllık Oda üyesi olmak ve üyelik borcu bulunmamak,
- b) TMMOB Yüksek Onur Kurulu tarafından onaylanmış ve TMMOB Disiplin Yönetmeliği Ek Madde-1 hükümlerine göre herhangi bir disiplin cezası bulunmamak.
- c) Başvuru yapılan uzmanlık / alt Uzmanlık alanlarında en az 5 yıllık mesleki deneyime sahip olmak,
- d) TMMOB'ye bağlı Odalarca düzenlenen Temel Bilirkişilik Eğitimi tamamlayarak sertifika almış olmak,

Belgelendirme için Başvuru şekli; “Uzmanlık Belgesi” almak isteyen mühendis, mimar ve şehir plancılarının başvuruları aşağıdaki şekilde değerlendirilmelidir.

1. Kayıtlı olunan meslek odasından uzmanlık belgesi almak istendiğine dair dilekçe,
2. Mezun olunan mühendislik, mimarlık şehir plancılığı eğitim programına dair lisans diploması,
3. Varsa Yüksek Lisans, Doktora vb. diploma

4. Mühendis, mimar, şehir plancısı olarak en az beş yıl fiilen çalıştığına dair ilgili kurum veya kuruluşlardan alınan belge, Temel Uzmanlık Alanı olarak belirtilen alanda en az beş yıl fiilen çalışıldığına dair belgeler,
5. Fiilen çalışılan alanda yapılan çalışmalara ait dokümanların yer aldığı dosya (portfolyo)
6. TMMOB'ne bağlı Odaların düzenlediği uzmanlık eğitimlerine katılım belgeleri ve/veya başka kurum, kuruluşlardan alınan sertifikalar, katılım belgeleri vb.
7. Adalet Bakanlığı, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü, Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan "Bilirkişiliğe Kabule Ve Bilirkişilik Başvuru Usul Ve Esaslarına İlişkin Duyuru"da belirtilen koşulların sağlandığına dair belgeler,

Yargıda Bilirkişilik alanı köklü bir değişim sürecine girmiştir. Adaletin adil olarak dağıtılmadığı günümüzde, yargı alanında adil kararlar alınması için değişim süreci içinde yer almanın önemli olduğu düşüncesinden hareketle; bilirkişilik sisteminin iyi işlemesi için TMMOB ve bağlı Odaları bu değişikliğe ayak uydurmak, gerektiğinde yönlendirmek için çalışmalarına devam edecektir.

6754 SAYILI YASANIN UYGULAMA SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN VE HALEN DEVAM EDEN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A) Genel Sorunlar

- Bilirkişilik atamalarının UYAP-BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden yapılması hedeflenmiş ancak başarılı olunamamıştır. Halen eski düzende olduğu gibi yargıçlar tarafından görevlendirmelere devam edilmektedir. Sistemin eşit, adil, hakkaniyetli çalıştırılabilmesi atamaların UYAP-BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden yapılması herkesin beklentisidir.
- Dava dosyaları, genelde dosya konusuna uygun ve bu konuda uzman kişilere yönlendirilmemekte ve zaman zaman mesleki ayırım gözetilmektedir.
- Bilirkişilik Bölge Kuruluna yapılan müracaatlarda uzmanlık alanlarına ilişkin verilen belgelerin tam olarak incelenmemesi önemli bir sorun olarak görünmektedir.

- Bilirkişilere verilen tüm eğitimlerde, bilirkişinin Hâkim yardımcısı olduğu söylenmekte ise de fiiliyatta hem verilen ücretler hem de karşılaşılan tavır ve davranışlar hak edilen saygıyı içermemektedir.
- Adli bilirkişi raporlarının hala ortak bir formattan yoksun olduğunu düşünülmektedir. Söz konusu raporlarda ifade edilen görüşlerin daha bilimsel ve daha nesnel olması gerekmektedir.
- TMMOB'nin hazırlık sürecinde çok önemli katkılar koyduğu Bilirkişilik temel uzmanlık alanları ve uygulama alanları ile Bilirkişilerin nitelikleri Bilirkişilik Daire Başkanlığının son dakika değişiklikleri nedeniyle henüz istenen düzeyde değildir ve taşlar tam olarak yerine oturmamıştır.
- Bilirkişilik uzmanlık alanları bilirkişiler tarafından tam olarak algılanamamıştır.
- UYAP- Bilirkişilik Portalında; heyet görevlendirmelerinde, heyette yer alan bilirkişilerin dosya inceleme süresinin farklı olması nedeniyle "rapor hazırlama süresi ve rapor tesliminde" sorunlar yaşanmaktadır.

B) Bilirkişilerin Uzmanlık Alanları ile İlgili Sorunlar

- Uzmanlık alanlarına ilişkin yayınlanan listede alt uzmanlık alanları ve uygulama alanları birbirine karışmış durumdadır. Bir kısım uygulama alanında nitelikler de tanımlanmıştır. Bu durum okunması zor bir liste oluşmasına yol açmıştır. Listenin TMMOB ile ortak çalışmalar yapılarak revize edilmesi gerekmektedir.
- Bilirkişi Bölge Kurullarının 2018 yılı bilirkişilerini seçerken Kanununun 11 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki *“Bölge kurulu karar verirken sicile kayıt bakımından öncelikle başvuranın 10 uncu maddedeki şartları taşıyıp taşımadığını değerlendirir ve şartları taşıyanlar arasından başvuranın mesleki tecrübesini, katıldığı meslek içi eğitimleri veya uzmanlığı gösteren belgeleri dikkate alarak **en liyakatli** olanları seçer.”* hükmü kapsamındaki atamalarda hatalar yaptığı, liyakatli olmayan kişileri uzman olarak atadıkları izlenmiştir. Uygulamada liyakat tanımının doğru işletilmediği, uzmanlığı olmayan veya uzmanlık belgeleri eksik olan veya eğitimi yeterli olmayan kişilerin de listelerde yer alabildiği görülmüştür.

Çözüm önerisi; Bilirkişilik Daire Başkanlığınca yayınlanan Ek:2deki aranan nitelikler; *“Bilirkişilik bölge kurullarının yetki çevresinde, ilgili temel ve alt uzmanlık alanlarındaki bilirkişi ihtiyacına göre, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanununun 10 uncu ve Bilirkişilik Yönetmeliğinin 38 inci maddesindeki EK-2 14 bilirkişiliğe kabul şartlarını taşımak kaydıyla ilgili uzmanlık alanında görev yapan teknik öğretmenler, tekniker ve teknisyenler, ön lisans mezunlarının başvuruları sicil ve listeye kayıt için ayrıca değerlendirilir. Bu başvurularda, Mesleki Yeterlilikler Kurumu tarafından verilen “Mesleki Yeterlilik Belgesine” sahip olanlar öncelikli olarak değerlendirilir.”* şeklindedir. 9 Mart 2018 tarihli Bilirkişilik Daire Başkanlığınca yayınlanan duyurunun doğru işletilmesi ve başvuru aşamasında uzmanlık ve alt uzmanlık alanlarında “mesleki yeterliklerinin” sorgulanması, tereddütte kalınan konularda ilgili meslek odasından bilgi alınması, bilirkişilik bölge kurullarında müracaat sırasında ve belge inceleme aşamasında görevlendirilen kişilerin sunulan belgelerin niteliğini ve içeriğini sorgulayabilecekleri eğitim ve bilgi ile donatılmaları, sorunun çözümü için kanımızca yeterlidir. Ayrıca hazırlanan listelerin ilan edilmeden önce ilgili meslek odalarına gönderilerek kontrollerinin sağlanması ve daha sonra ilan edilmesi birçok yanlışlığı da ortadan kaldıracaktır.

- TMMOB örgütlülüğü içinde multidisipliner alanlar olarak tanımlanan uzmanlık alanlarında, eşdeğer proje ve uygulama kontrollükleri yaparak benzer işlere imza atan, benzer sorumluluklar almış, ancak farklı mesleklere sahip kişiler, ilgili uzmanlık alanı Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan listede salt bir meslek grubu için tanımlandığı dolayısıyla da kendi meslek grubu için tanımlanmamış olduğu için bilirkişilik başvurusunda bulunamamaktadır ya da başvuruları reddedilmektedir.

Örneğin; Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan listede 13.01. kodu ile tanımlanan Yapı Denetim Hizmetleri sadece İnşaat Mühendisliği alt uzmanlık alanı gibi görünmektedir. Oysa aynı denetim hizmeti görevini ülkemizin hemen hemen her yerinde gerek devam eden inşaatlarda, gerekse bitirilen inşaat şantiyelerinde görev ifa eden mimarlar ve diğer mühendislik disiplinleri de bulunmaktadır. Bu kişiler Yapı Denetim görevlisi olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca da belgelendirilmiş kişilerdir. Bu yüzden İnşaat Mühendisliği dışında kalan diğer mühendislik meslek mensupları ile mimarlar kendi meslekleri altında tanımlı uzmanlıklar arasında Yapı Denetim Hizmetleri

seçeneği olmadığı için bu alanda bilirkişilik başvurusu gereken yapamamaktadır. İnşaat uzmanlığı altında bulunan fakat diğer disiplinlerce de yapılan13.02. Etüt-Proje Ve Danışmanlık Hizmetleri,13.08. Yapı Malzemeleri,13.10. Yapı Maliyeti Analizleri,13.11. Yapım Yönetimi,13.14. Yalıtım, Harita ve Kadastro başlığı altında bulunan fakat diğer disiplinlerce de yapılan10.04. İmar Uygulamaları, vb. de verilebilecek diğer örnekler arasındadır.

Özetle Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından Uzmanlık alanlarına ilişkin olarak yayınlanan ilanda, alt uzmanlık alanları ve uygulama alanlarına yer verilmemesi ve multidisipliner alanların ortak uzmanlık alanları olarak tanımlanmaması sistemin sağlıklı işletilmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır.

Çözüm önerisi; Tüm meslek odalarının Bilirkişilik Daire Başkanlığı tarafından yayınlanan ilanda kendi meslek alanları ile ilgili olduğunu gördükleri uzmanlık/alt uzmanlık alanlarını Bakanlığa iletmesi, Bakanlığın da ortak uzmanlık alanlarını dikkate alarak gelen bilgiler doğrultusunda ilanı ve nitelikler bölümünü revize etmesi bu sorunu çözecektir.

C) Uygulamada yaşanan sorunlar

- Bilirkişi görevlendirmeleri yapılırken; görevlendirmeyi re'sen yapan mahkemenin tanzim ettiği son celse mahkeme zaptı tarihi ile mahkemece belirlenen keşif günü tarihi arasında bulunan gün sayısının çok az olduğu durumlar (örneğin 15 günden az) hariç olmak üzere, bilirkişilere haber verme süresi uygulamada neredeyse keşif günü, keşif gününün bir gün öncesi, keşif saati bir saat öncesi vb. sürelerde, bilirkişilerin GSM telefonları aranarak mahkeme kalem görevlileri tarafından haber verilmektedir ve gelip gelemeyeceği konusunda ulaşım mesafesi ve süresi dikkate alınmadan çağrıya olumlu/olumsuz cevap vermesi istenmektedir.

Bilirkişilik Yönetmeliğinde de ifade edildiği üzere; *“sicile ve listeye kayıtlı olan bilirkişi kendisine verilen görevi kabulle yükümlüdür. Bilirkişi, görevlendirildiği konuda uzmanlık bilgisi ve tecrübesinin yeterli olmadığını, konunun kendi uzmanlık alanına girmediğini, varsa görevi kabulden kaçınmasını haklı kılacak mazeretini, görevlendirmeyi yapan mercie bildirmekle yükümlüdür.”*

Bu maddeye göre telefonla aranarak dahi olsa re'sen görevlendirilen bilirkişi görevi kabul etmekle yükümlüdür. Ancak görevlendirmeyi reddetmesi veya

görevden çekilmesi durumu, mahkeme kalemine keşif günü ve saatinden önce gelip dosya üzerinde ön inceleme yapması ile veya keşfin yapılmasının ardından detaylı ön inceleme sonrası kendisini görevlendiren mahkemeye görevden çekilmeye ait geçerli bir mazeret dilekçesi vermesi ile mümkündür.

Bu sebeple, mahkeme kalem görevlilerinin tek görevi re'sen yapılan görevlendirmeyi bilgilendirme olmalı ve görevi kabul edip etmeyeceğine ilişkin sorgulama yapmamalıdır. Bu uygulama kanun ve yönetmeliklerde tariflenen bilirkişi görevlendirme usulüne aykırıdır.

Çözüm önerisi; Klasik haberleşme yöntemi olan muhataplarına mahkemesince gönderilen yazılı çağrı pusulasının PTT gibi haberleşme kanalları kullanılarak yapılmasının yanı sıra, mahkemesince gerekli görüldüğü durumlarda, re'sen görevlendirilen dava dosyasındaki her bilirkişiye on-line olarak, kayıtlı cep telefonları üzerinden sms, mms gönderilmesi ve/veya bilirkişilerin bölge kurullarına bildirdikleri kayıtlı e-posta ile mahkeme kalem görevlileri tarafından elektronik posta gönderilmesi ve duyuruların UYAP-BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden dava dosyası içine kayıt edilmesinin sağlanması yeterli olacaktır. Bu yöntem ile mahkemesince görevlendirilen bilirkişi ile mahkeme kaleminin görevlileri arasında kısa da olsa telefon görüşmesine, geçen canlı diyaloglarda sorgu/cevap ve neticelere göre yapılan yorumlara gerek kalmayacaktır. Ayrıca, zorunlu sebeplerle ertelenen keşif günü bildirimleri de aynı yolla yapılabilir.

- **Günümüz uygulamasında sorunlu keşif davet şekli;** Hukuk mahkemelerinde bilirkişilerin "kalem ile ilişki" unsurunun ortadan kaldırılması, birçok yanlış anlaşılmayı da ortadan kaldıracaktır. Nitekim zaman zaman dava keşiflerine hâkimin belirlediği bilirkişi yerine kalemin uygun gördüğü bilirkişinin katıldığı görülebilmektedir. Bu durum hâkimler tarafından bir otokontrol mekanizması kurularak düzeltebilir. Hukuk mahkemelerinde bilirkişilerin "öğleden sonra gelebilir misiniz?" şeklinde çağrılması ne kadar yanlış bir uygulama ise, İdare mahkemelerinde 1 ay öncesinden tarih tespit ediliyor olması o kadar doğru bir uygulamadır.

Adliye kalemlerinde bilirkişilere dosya teslim edilirken imza alınmakta ancak bilirkişiler dosya teslim ederken herhangi bir kayıt yapılmamaktadır. Dosya teslimlerinin tutanağa bağlanması hem dosyadaki bilgi ve belgelerin korunması açısından hem de bilirkişinin görevini yerine getirdiğinin belirlenmesi açısından

çok önemli görülmektedir. Dosyaların ekleri ile birlikte UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden okunuyor olması ve raporların bu portal üzerinden gönderilmesi bu sorunu ortadan kaldıracaktır.

- UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI sisteminden kaynaklanıp kaynaklanmadığını bilinmeyen ancak **UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI uygulamalarında**; bilirkişinin görevi olmadığı halde üzerinde görünen çok sayıda dosya sorun teşkil etmektedir. Keşif tarihi itibarı ile dosya sadece fen bilirkişisinde değil, tüm heyette görünmektedir.

Çözüm önerisi; Tutanakların dosyayı alan kişi adına tutulması ve tesliminde de üzerinden düşülmesi veya otomatik olarak düşmesi basit bir çözüm önerisi olarak düşünülmelidir.

- **Heyet olarak hazırlanması gereken bilirkişilik dosyalarında**, bilirkişilerin iletişim ve koordineli hareket etmeleri güç olabilmektedir. Ekip ruhu açısından tüm odaların bu tarz çalışmalar için üyeleri grup organizasyonu açısından zorunlu eğitime tabi tutmaları gerekmektedir. Ayrıca heyet çalışmaları için Adliye binalarında uygun mekânlar yaratılmalıdır.
- **Mahkemelerde herhangi bir dava dosyası üzerinde farklı mesleki uzmanlıklara sahip bilirkişilerin aynı dosyada heyet olarak görevlendirilmelerinde**, bilirkişilerin her birinin elindeki iş yükü, heyet olarak yeni görevlendirilen dava dosyasına ait bilirkişi raporunun hazırlanma sürecini doğrudan olarak etkilemektedir. Zira elinde çok sayıda dava dosyası olan bilirkişi heyet çalışmasını aksatmakta bu nedenle rapor hazırlama süreci uzadığından çoğu zaman ek süre talebinde bulunmaktadır. Bu durumdan dolayı yaşanan gecikmelerde elinde iş yükü açısından daha az dava dosyası bulunan bilirkişi, mahkemeye gecikme nedenin diğer bilirkişilerden kaynaklı olduğunu bildirirse dahi davaların uzamasının aktörlerinden biri olduğu algısını üzerinden atamamaktadır.

Çözüm önerisi: Mahkemelerde herhangi bir dava dosyası üzerinde farklı mesleki uzmanlıklara sahip bilirkişilerin aynı dosyada heyet olarak görevlendirilmelerinde, re'sen görevlendiren mahkemenin bilirkişi heyetini bilirkişilerin ellerindeki iş yükünün eşitliğini gözeterek oluşturması sorunu çözecektir. Böylelikle bilirkişi heyeti raporlarının mahkemelerde tayin edilen sürede teslim edilememesi gibi problem yaşanmayacaktır.

- Rapor hazırlama sürelerindeki sorunlar; Mahkemeler tarafından bilirkişilere tevdi edilen dosyalar için verilen rapor hazırlama süreleri genellikle ilk derece mahkemeleri için yeterli olsa da yüksek mahkemeler ve idare mahkemelerinde çoğu dosyanın verilen sürede okunup anlaşılacak kadar detay içermesi ve belirlenen sürenin sonunda hâkimlerden istenen ek sürelerin birkaç gün ya da bir hafta gibi sınırlı süreler olması nedeniyle yetersiz kalmakta bilirkişilik raporlarının özensiz hazırlanmasına yol açmaktadır. Yargının benzer bir davayı en az 6 ay gibi bir sürede inceleyip karar verdiği bir durumda teknik bilgi gerektiren konularda dosyanın tamamı incelenmeden rapor hazırlanamayacağı gerçeği göz ardı edilmekte ve bilirkişilerin dosya inceleme süreleri sorun olarak olmaktadır.

Çözüm önerisi: Bu tip detaylı bilirkişilik raporlarında mahkemelerin daha toleranslı ek süreler vermesi ve süreyi bilirkişi ile konuşarak belirlemesi daha adilane çözüm olacaktır. Burada keyfi olarak raporlarını geciktiren ya da elinde çok dosya olan bilirkişilerin bu çözümün dışında tutulması ve gerekirse bu şekilde kısıtlanması da çok önemli bir husustur.

D) Bilirkişilerin UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinden Görevlendirmeleri / Atama İle İlgili Sorunlar

- UYAP-BİLİRKİŞİLİK PORTALI sistemi bilirkişi atamasında eşit dosya dağılımının sağlanması açısından en önemli konu olarak kendini göstermektedir.
- Bilirkişi Görevlendirmeleri yapılırken yönetmelikte yazılı olduğu haliyle, *“Adli ve idari yargıda görev alacak bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınmak suretiyle bilirkişilik Bölge Kurulları tarafından hazırlanan listelerden görevlendirilir.”* ilkesine bağlı kalmakla birlikte, uygulamada Adli ve idari yargıda görevlendirilen bazı bilirkişilerin sadece listede olması yeterli sayılmakta, bu bilirkişiler dava konusunun uzmanlık ve alt uzmanlık alanında olmamasına rağmen çoğu davada sürekli olarak görevlendirildiği görülmektedir. (Örneğin; uzmanlık alanı hanesinde sadece 05. kamulaştırma yazan bir bilirkişi sürekli farklı mahkemelerde ve konuları farklı uzmanlık ve alt uzmanlık alanı bilgisi gerektiren davalara görevlendirilmektedir. Öte yandan dava konusunun gerçek uzmanı veya alt uzmanı bölge kurullarındaki listelerde uzmanlık alanlarını da belgelemiş olan bilirkişiler ise halen görevlendirilmeyi beklemektedirler.)

Çözüm önerisi; Bilirkişilerin görevlendirildikleri Mahkemece celse oturum zaptına veya keşif günü keşif zaptına yazılan künyelerine (1975 Doğumlu Arif Oğlu/kızı A.E. gibi) Uzmanlık Alanı/ Kodlarının da (Kamulaştırma, Dev Yapı ve Eserler gibi) eklenmesi bu sorunu çözecektir. Ayrıca, bu uygulama denetimlerde şeffaflık konusuna da çözüm olacaktır.

- Bilirkişilik listelerinin oluşumunda göze çarpan en önemli eksikliklerden biri de, özellikle mevzuatın yürürlüğe girmesinden önce görev yapan, konusunda uzman akademisyenlerin bu dönemde listelerde yeterince yer almamış olmalarıdır. Bunun sebebi, akademisyenlerin Bilirkişilik Temel Eğitimi başvurusu yapmamaları ve Temel Bilirkişilik Eğitimi katılım belgesi almamalarıdır.

Çözüm önerisi; Akademisyenlerin UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI sisteme katılabilmesi ve sistemin eşit, düzgün, adil ve daha işlevsel olabilmesi için; Akademik kurumların bu hususta uzmanlık alanlarına göre liste hazırlamaları ve hazırlanan bu listeleri Adalet Bakanlığı Bilirkişilik Daire Başkanlığına, Bilirkişilik Bölge Kurullarına iletilmek üzere bildirmeleri ve aynı şekilde konusunda duayen meslek insanlarının yer aldığı, bağlı oldukları meslek odaları tarafından hazırlanan listelerin Bilirkişilik Daire Başkanlığına Bilirkişilik Bölge Kurullarına iletilmek üzere gönderilmesi ve dikkate alınmasıdır. Bu konuda mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılarak konusunda uzman kişilerin atamalarının yapılabilmesinin önünün açılması önemli ve gerekli görülmektedir.

E) Dosya sayısı ile ilgili sorunlar

- Uygulamada bazı bilirkişilerin görevlendirildikleri yıl içerisindeki elindeki dosya sayısı ile aynı yıla ait önceki görevlendirmeleri toplamı kadar dosyada görev üstlendikleri halde, aynı uzmanlık alanına, aynı mezuniyet yılına, aynı unvana sahip ve aynı Bölge Kuruluna kayıtlı eşdeğer meslek mensubu bir diğer bilirkişinin elinde hiç dosya bulunmadığı izlenmiştir. Bu durum adil bir dosya dağılımı yapılmadığını göstermektedir.

Çözüm önerisi; Mahkemenin görevlendirmeyi, eşite yakın, sıralı ve yıllık kotalı olarak yetkilendirilmiş bir UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI sistemi kullanıcısı üzerinden yapması sağlanmalıdır. Dosya dağıtımının bu şekilde yapılması ve ilgili denetim birimlerince periyodik olarak veya rastgele zaman diliminde yapılan

denetimlerle açık şeffaf bir görevlendirme yapıldığının UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI üzerinde görünmesinin sağlanması bu sorunu çözecektir.

- 6754 Sayılı Bilirkişilik Kanununun “Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve Görevleri” başlığı altındaki 6. Maddesinin “h” bendinde; “*Temel ve alt uzmanlık alanlarına göre bilirkişilerin aylık olarak bakacağı iş sayısını belirlemek.*” denilerek bilirkişilerin aylık/yıllık çalışmalarının sınırlandırılması görevi de Bilirkişilik Daire Başkanlığına verilmiştir. Bilirkişi raporları, verildikleri mahkemelere, konularına ve dosyaların içeriğine göre değişiklik gösterirler. Yazım şekilleri, uzunlukları ve zorluk dereceleri farklı olan çok sayıda rapor çeşidi vardır. Bu yüzden bir bilirkişinin belli bir sürede yazabileceği rapor sayısını belirlemek güçtür. Ancak, bir bilirkişinin yazabileceği rapor sayısının belirlenmesi konusunda fikir vermesi açısından aşağıdaki gibi bir hesap yapılabilir:

Bir yılda 365 gün olduğundan hareketle, haftada 1 gün çalışmadığı, bir ay yıllık izin yapıldığı ve bayram tatillerinin de yaklaşık 13 gün olduğu kabul edilirse;

Çalışılabilir gün sayısı=365-52-30-13 = 270 gündür.

Keşif öncesi dosya üzerinde ön inceleme yapmak üzere ilgili mahkemeye gidilmesi, dosyanın incelenmesi, keşfe gidilmesi için minimum gereken sürenin ½ gün, dosyanın kapsamlı incelenmesi ve belli bir verinin oluşturulmasının 1 (bir) gün, rapor yazılması ve imzalanıp mahkemeye teslim edilmesinin ½ gün olacağı varsayımıyla her bir dosya için 2 gün zaman ayrılması durumunda,

Ortalama olarak $270 / 2 = 135$ sayısı bulunur.

Yukarıdaki hesaplama göre bir kişinin bir yılda alabileceği ortalama dosya ve yazabileceği rapor sayısının en fazla 135 adet olması gerekmektedir. Bu ortalama, dosyaların durumuna bağlı olarak en fazla yılda 120 dosya, ayda 10 dosya olarak kabul edilebilir. Nitekim TMMOB 2. Bilirkişilik Çalıştayında yapılan incelemelerde de bir bilirkişinin bir yıl içinde en fazla 120 dosyaya bakabileceği hesaplanmıştır.

F) Bilirkişilik Eğitimleri İle İlgili Sorunlar

- Uygulamada Bilirkişilik Temel Eğitimlerinde hukukçu eğitmen tarafından verilen Teorik eğitim ders saati, eğitimin içeriğine göre çok fazla olmuş,

eğitmenler tekrar yaparak eğitim saatini tamamlamaya çalışmışlardır. Buna karşın; Bilirkişilik Temel Eğitimlerinde son gün verilen uygulama eğitimi içeriğine göre saati çok az olmuştur. Temel Bilirkişilik eğitimlerinin içeriği bu yönden yeniden kurgulanmalıdır.

- Temel Bilirkişilik Eğitimi Bilindiği üzere, on sekiz saati teorik ve altı saati uygulamalı olmak üzere yirmi dört ders saatinden oluşmaktadır. Uygulama eğitimi için kurgulanan 6 (altı) saat eğitim süresinin eğitimciler ve kursiyerler bakımından yetersiz kaldığı konusu ait eğitimlerin en çok konuşulan konularındandır.

Çözüm önerisi; Teorik Eğitim'in Bazı konularının Uygulamalarda Deneyim Kazanmış Uygulama Eğitimcilerince verilebileceği düşüncesiyle Eğitim Süresinin (12 teorik+12 uygulama) 24 saat veya (15 teorik+9 uygulama) 24 saat olarak yeniden kurgulanması bu sorunu çözecektir.

- Eğitim yetkisi verilen Meslek Odalarında eğitim alan katılımcının her birinin kendi meslek gurubuna ait meslek odasından eğitim almadığı durumlarda; Güncelleme Eğitimini Temel Bilirkişilik Eğitimini aldığı eğitim merkezi ile aynı veya farklı eğitim merkezinden de eğitim alabileceği konusunda yönetmeliklerde net bir bilgi yoktur.

Çözüm önerisi; Güncelleme eğitiminde uzmanlık alanlarındaki gelişmelerin de verilmesi önemli olduğundan kişinin kendi meslek gurubuna ait meslek odasından Güncelleme eğitimi almasının uygulamaya sokulması önemlidir.

G) Müracaat Takvimi

- Bilirkişilik Kanunu yürürlüğe girmeden önce bilirkişilik müracaatlarına ilişkin ilanın; yılda 1 (bir) kez ve yılın sonuna doğru yapılması, eğitimi takvimlerinin de yılın ikinci yarısında planlamasına neden olmakta, bu yüzden de müracaatlar, yılın son ayı sıkışık bir takvimde değerlendirilmekteydi. Kanunla birlikte bu durumun değişmesi beklenirken 2018 yılı ve 2019 yılı müracaatları da aynı şekilde gerçekleşmiş, yılın son ayları eğitimler sıkışmış, müracaatlar çok dar bir zamana sığdırılmış ve değerlendirmeler çok sağlıklı yapılamamıştır. Oysa Bilirkişilik Kanunu ve Yönetmeliği yılda birden fazla dönemde müracaat alabilmenin önünü açmıştır.

Çözüm önerisi; Bilirkişi Daire Başkanlığı nezdinde Bölge Kurullarınca yılda en az 2 (iki) kez ve uzmanlık alanlarına bağlı olarak müracaat takvimi ilan edilmesi hem süre sıkışıklığını ortadan kaldırarak Bölge Kurulu değerlendirmelerinin daha sağlıklı yapılmasını sağlayacak hem de yıl boyunca eğitim planlanmasına olanak tanıyacaktır.

H) Bilirkişilik Ücretleri ile İlgili sorunlar

- Bilindiği üzere 2018 Yılı Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi 14 Nisan 2018 günü 30391 Sayılı Resmi gazetede tebliğ olarak yayınlanmıştır. Çoğu k bilirkişinin ortak problemi görevlendirildikleri dosyalarda mahkemelerce belirlenen bilirkişi raporu hazırlama bedelinin Tarife Cetveli kullanılsa bile düşük olmasıdır. Mahkemeler tarafından Bilirkişi Raporu teslim edildikten sonra bilirkişilerden istenen “bedel artırım talep dilekçesi”ne istinaden yapılan artırımlar dahi günümüz koşullarında göre yetersiz kalmaktadır. Bunun sebebi, mevcut güncel tarifenin 2011 yılında Bakanlıkça açıklanan tarife cetvelinde bulunan değerler üzerinden hazırlanmış olduğundan günümüz şartlarına uyum sağlamamasıdır.

Çözüm önerisi; 14 Nisan 2018 günü 30391 Sayılı Resmi Gazete’de tebliğ olarak yayınlanan "2018 YILI BİLİRKİŞİLİK ASGARİ ÜCRET TARİFESİ"nde yer alan ve açıklanan bilirkişi ücret cetvelinin açıklandığı yıldan başlamak kaydıyla her yıl için Maliye Bakanlığı’nın açıkladığı Yeniden Değerleme Katsayısı(YDK) kullanılarak güncellenmesi sonucu oluşan yeni tarifeler ile bu sorun çözülebilir.

- Farklı dava dosyalarına aynı dosya ücreti; Mahkemelerin bilirkişilik hizmet bedelinin takdirinde dosyadaki iş yükünü dikkate almaması ve her dosyaya yaklaşık aynı bedeli öngörmesi de yaşanan önemli sorunlardan biridir. Oysa bazı dava dosyaları için daha fazla emek ve zaman harcamak gerekmektedir. Özellikle, kat karşılığı inşaat sözleşmesinden kaynaklanan anlaşmazlık ve tazminat dosyaları ve inşaat tespit dosyaları, çok fazla emek isteyen haftalarca, hatta bazen aylarca uğraştıran dosyalardır. Bu türden dosyalarda hazırlanan raporun arka planında çok yoğun bir emek söz konusu olduğu halde bu emek görünür olmadığından çoğunlukla çok düşük ek ücretler takdir edilmekte veya hiç edilmemektedir. Bunun sonucunda alanında uzman kişiler, emeğinin karşılığını alamadıkları için giderek bilirkişilikten uzaklaşmaktadır.

Çözüm önerisi 1; Proje ve sözleşme ile ilgili olan her türlü dosyada, kişi başına minimum ücret tespiti yapılmalı, (proje ve sözleşme incelemesi gerektiren dosyalarda minimum bilirkişi ücreti 2.000,00TL'dir gibi...) bu bedelin de üzerinde olabilecek dosyalar için yine ek ücret uygulamasına gidilmelidir.

Çözüm önerisi 2; Bilirkişilik ücreti belirlenirken gerekmesi durumunda hâkimin bilirkişiden de bir öneri alabilmesinin önü açılmalıdır. Nihayetinde takdir yetkisi hâkimindir. Böylece özellikle önemli ve suiistimale açık bir dosyada hâkimin bilirkişiyi koruması da sağlanabilir. Esasen UYAP- BİLİRKİŞİLİK PORTALI sisteminde de bu usulün işletilmektedir. Zira hâkimin bilirkişiye dosya tevdi ederken işin fiyatını da bildirmesi gerekmektedir. TMMOB ve bağlı Odalarınca verilen temel bilirkişilik eğitimlerinde de üzerinde en çok durulan konu bu olmuş; katılımcılara UYAP-BİLİRKİŞİLİK PORTALI sisteminin bu şekilde işleyeceği, şayet takdir edilen ücret dosyanın emeğini karşılamayacak kadar az ise hakime fiyat önerisi sunulabileceği, takdiri hakimde olmakla birlikte bu ön tevdi aşamasında dosyadan feragat etme hakkını kullanabilecekleri anlatılmıştır. Bu nedenle hâkimin dosya ücretini belirlerken bilirkişinin de görüşünü alması durumunda zaman içinde dosya ücretlerinde herkesçe kabul gören bir bedellendirme söz konusu olabilecektir.

Çözüm önerisi 3; Bu konudaki son önerimiz ise, bu iş için bağımsız dosya ücret komisyonunun oluşturulmasıdır. Her dosyaya ilişkin bilirkişilik ücretinin dosya bilirkişiye tevdi edilmeden önce böyle bir tarafından tespit edilmesi; gerek hâkimlerin, gerekse bilirkişilerin bu konuda yaşamakta oldukları sıkıntılara çözüm olabilecektir. Ancak böyle bir önerinin zaman içinde geliştirilmesi gerçek anlamda ehil kişilerin yetiştirilmesi ile olanaklıdır.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

